

IDEAALI KUNTA- KESKUSTELU- JA IDEOINTITILAISUUS 3.6.2015

Pirkanmaan liiton järjestämän keskustelun pohjana toimi Tampereen yliopiston johtamiskorkeakoulun tutkijoiden Arto Haverin, Jenni Airaksisen ja Anni Jäntin artikkeli ”Kuntien tulevaisuus – miten kunnallishallintoa tulisi kehittää?” jota tekijät esittelivät. Artikkelin on julkaistu Pirkanmaan liiton Internet-sivuilla

<http://www.pirkanmaa.fi/fi/haveri-airaksinen-jantti-kuntien-tulevaisuus-miten-kunnallishallintoa-tulisi-kehittaa>

Se on lisäksi lähetetty pirkanmaalaisille kunnanvaltuutetuille, kunnanhallitusten jäsenille ja kuntajohtajille sekä Länsi-Suomen alueen kansanedustajille ja tiedotusvälineille.

Artikkelin perusajatuksena on käsitys siitä että Suomen kunnallishallintoa sekä kuntien toimintaa ja kehittämistä on liiaksi hallinnut kuntien hyvinvointipalvelutehtävä. Tutkijoiden mukaan kuntien uudistamiseksi niiden roolia ja toiminnan ydintä on mietittävä uudesta näkökulmasta. He esittävät kuntauudistuksen pohjaksi kuusi teesiä:

1. Kuntien itsehallintoa vahvistetaan vähentämällä sääntelyä ja kuntien tehtäviä
2. Kunnat ja valtio panostavat yhteistyösuhteeseensa ja yhteiseen palvelujen järjestämiseen
3. Aktiivinen kuntalaisuus; kansalaisten näkemys kunnista rakennetaan uudelleen
4. Elinvoimajohtaminen otetaan kunnissa kehittämisen lähtökohdaksi
5. Kunnat vahvistavat rooliaan ympäristöasioissa ja kestävässä kehityksessä
6. Aluehallinto uudistetaan ja kuntien yhteistyönä toteutettavia tehtäviä kootaan yhden kansanvaltaisen aluehallinnon alle

Keskustelussa käsittelemään otettiin teesit aktiivinen kuntalaisuus ja elinvoimajohtaminen, ja muihin on tarkoitus palata myöhemmin. Teesejä lähestyttiin de Bonon ”kuuden ajatteluhatun” kautta tarkastelemalla niitä vuorotellen eri näkökulmista. Tehdyt havainnot on tiivistetty alle.

Aktiivinen kuntalaisuus

Punainen hattu: "lähestytään asiaa tunteella ja intuitiolla"

- kohtaamisen mahdollisuudesta hyvä mieli ja toiveikkuutta
- tyytyväisyys seura- ja kylätoiminnasta
- suru "liian aktiivisen" kuntalaisen huolen byrokraattisesta vähättelystä
- ikävä idearikasta kuntalaista, joka tuo ajatuksensa kunnan päättäjien tietoon
- turhautuminen kokemuksen ja asiantuntemuksen kohtaamattomuudesta
- turvattomuutta korostetaan jotta saadaan huomio ongelmaan
- tuntuu pahalta, jos aktiivisuudesta huolimatta asiat eivät etene
- kunnioitus ja empatia ikäihmisiä kohtaan, jota toimivat toistensa puolesta vaikeivät oikein enää jaksakaan

Valkoinen hattu: "ajatellaan tätä objektiivisesti"

- auttaminen luo hyvinvoinnin tuntemuksia, ei saatu suorite (tietona tämä on alihyödynnetty)
- osallisuuden hyvinvointivaikutuksia ei osata mitata
- yhteisöllisyys luo elämänhallintaa, aktiiviset kyläyhteisöt ovat voimavara
- paikallislehdet rakentavat yhteisöllisyyttä

- kuntaliitos vähentää äänestysaktiivisuutta, äänestysprosentti ja kuntakoko korreloivat negatiivisesti
- kaupunkeihin muutetaan pakoon liian tiiviiksi koettuja yhteisöjä
- "bowling alone" (Putnam); yhteisösuhte purkautuu, muukalaisuus, kylähulluista kaupunkihulluihin
- pitäisi tutkia kokemustietoa aktiivisuudesta, käänteisen maailman ja syrjäytymisen ilmiöiden sijaan

Musta hattu: "pohditaan asian riskejä ja heikkoja kohtia"

- isoäänisin ja härskkein dominoi; "eksklusiivinen aktiivisuus"
- somessa aktiivisin saa (negatiivisenkin) äänensä kuuluviin
- aktiivisten henkilöiden vahva status alueella vaikeuttaa heidän kauttaan esiin tuotujen asioiden käsittelyä oikein ja tasapuolisesti
- yhden asian liikkeit, "kyläkoulutunteet"
- kuntalaisten aktiivisuudesta johtuva tahdon pirstaloituminen ja vaikeus päätöksenteossa hahmottaa asioiden tolaa; haastaa viranhaltijoiden osaamisen ja roolin
- kuntahallinnon kokemus asukkaiden osallisuuden vaikutuksista voi olla toinen kuin osallistujien itsensä
- 60/40, väärä enemmistö

Keltainen hattu: "mietitään etuja ja mahdollisuuksia"

- mahdollisuus Pirkanmaalla, rakenteet kunnossa ja kokeiluja tehdään
- lehdistölläkin on valtaa
- viranhaltijoilla on vastuuta esimerkkeinä, ja tällaista esimerkillisyyttä on myös nähty
- pienilläkin kulttuurisilla muutoksilla saadaan aikaan tuloksia, pienet, esim. LEADER-hankkeet vahvistavat yhteisöllisyyttä
- sivistys ja auttamisen herättäminen, vastuun ottaminen on suuri mahdollisuus
- kunnanjohtajasta kunnanvalmentajaksi

Vihreä hattu: "kehitetään uusia ideoita, hullutellaan"

- osallistava budjetointi: moninkertaistetaan yhteisöjen käyttöön suunnattava rahoitus
- katuparlamentit, joille annetaan vastuuta esim. 150 m kadunpätkästä
- ongelmien ratkaisu kilpailuin
- pop-up –demokratia; kun havaitaan ongelma, perustetaan raati etsimään siihen ratkaisu
- paikkojen adoptointi, mummojen adoptointi...
- yhteisasuminen, vanhat ja nuoret yhteen
- intressiorganisoituminen (mallia vesiosuuskunnat, metsästysseurat)
- lautakunnista vapaita foorumeita

Sininen hattu: "kootaan keskustelu ja mietitään miten tästä edetään"

- kuntalaisten aktiivisuudessa on potentiaalia, sitä kannattaa edistää ja hyödyntää
- aktiivisuuden toteutumisen myötä kunnista tulee erilaisia ja tämä haastaa valtiollisen sääntelyinkin: kuinka aktiivisuutta saa tukea?
- tarvitaan työnjakokeskustelua: mistä kunta vastaa ja mistä vastaa kuntalainen itse
- osallisuus luo hyvinvointia
- kokemustiedolle pitää antaa arvoa

- luottamushenkilöiden tulisi olla aktiivisia toimijoita ja kansalaisyhteiskuntaa kohti kurrottujia
- aktiivisuutta pitää palkita
- pitäisi mitata aktiivisuutta, ei sen puutoksia; sitä saat mitä mittaat
- uusi kulttuuri syntyy lapsissa ja nuorissa, sitä tukemaan tarvitaan asennekasvatuksellista osaamista ja resurssia, ryhmäytymis- ja aktiivisuusrahaa

Johtopäätös: Aktiivinen kuntalaisuus edellyttää vapauden ja vastuun kehittymistä. Ideaalissa tilanteessa aktiivinen kuntalainen tarttuu, tekee, huolestuu, iloitsee ja elää vastuullisesti osana kuntayhteisöä. Aktiivinen kunta ja valtiovalta antavat vapauksia toteuttaa uutta kuntalaisuutta.

Elinvoimajohtaminen

Punainen hattu: "lähestytään asiaa tunteella ja intuitiolla"

- kunnan innostavin osa on luoda uutta
- elinvoimajohtaminen on paluuta juurille, tehdään paljon vapaaehtoistyötä
- mitä voimme tehdä yhdessä kun lainsäädännön kautta viranomaistehtävät vähenevät?
- tunne ettei onnistu
- valtionhallinnossa ei ole kuntahallinnon tai elinvoimajohtamisen tuntemusta, asiakasnäkökulmaa ei ole

Valkoinen hattu: "ajatellaan tätä objektiivisesti"

- kuntien nykyinen tehtäväkenttä on palvelupohjainen ja laaja
- kaavoitusmonopoli luo pohjaa elinvoiman rakentamiselle
- hallitusohjelma nostaa elinvoiman esiin
- elinkeinoyhtiöt ja kuntamarkkinointi ovat elinvoimakehittämistä mutta valtio toimii osin sitä vastaan
- elinvoimajohtamisen osuus ja vapausasteet ovat vähentyneet
- lait ja vain lait ohjaavat viranomaistoimintaa

Musta hattu: "pohditaan asian riskejä ja heikkoja kohtia"

- valtion keskushallinto ei tule mukaan ja ohjaustehtävä kasvaa edelleen
- kunnan kannattaa hoitaa tehtävänsä huonosti, jotta valtio ei rankaisisi
- onko valmiutta hyväksyä erilainen politiikka?
- elinvoimalla on paljon siihen liittyviä sanoja; olemmeko edelleen tsaristisessa tilassa
- asioita katsotaan liiaksi tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden (=yhdenmukaisuuden) näkökulmasta
- ei uskota sote-uudistuksen jälkeenkään voitavan luopua mm. yhdenvertaisuusvaatimuksesta
- media kääntää asiat yhden henkilön näkökulmalle

Keltainen hattu: "mietitään etuja ja mahdollisuuksia"

- jokainen asukas voi tuoda lisää voimavaroja, kun nykyisin jokainen asukas on voimavarojen käyttäjä
- päästään innovoimaan ja visioimaan
- kaikki asukkaat saatavissa mukaan

- laaja elinvoimakäsitys antaa mahdollisuuksia
- kuntien erilaistuminen on mahdollisuus osaamisen hyödyntämiseen
- elinvoimassa/hyvinvoinnissa on kyse osallisuudesta
- sääntelyn purkaminen on mahdollista

Vihreä hattu: "kehitetään uusia ideoita, hullutellaan"

- todellinen omaan valintaa perustuva erikoistuminen (esim. kieliopetustarjotin)
- koulu yrittäjälle nimikoituna
- toteutetaan valtavat investoinnit omalla riskilläkin oman erikoistumisen kautta
- syrjäseudullakin mahdollisuus omiin erikoisyhteisöihin
- egotalouden kunta/narsistien kunta/hippikunta...
- oman kansallisuuden kunta Pirkanmaalle
- kunnan osa-aluekin voi erikoistua
- kaavoittamaton kunta tai sen alue

Sininen hattu: "kootaan keskustelu ja mietitään miten tästä edetään"

- muutos edellyttää keskistetyistä hallintokulttuurista luopumista
- erikoistuminen on hyvä tie eteenpäin, paikallistason erilaisuus on hyväksyttävää, vapaus tehdä omalla tavalla on hyväksyttävää
- politicsista policyyn
- muutos tapahtuu asteittain
- hyvinvointiyhteiskunnan rakennetta muutetaan paljolti paikallistasosta lähtien
- kokonaisdigitalisaatio on tarpeen
- elinvoima vaatii johtajuutta ja osallistavan budjetoinnin käyttöönottoa

Johtopäätös: Keskittyminen kunnan elinvoimaisuuden kehittämiseen on mahdollisuus, jossa myös kuntien erilaistuminen nostaa esiin osaamisen hyödyntämisen. Kunnan asukkaan rooli muuttuu voimavarojen käyttäjästä niiden lisääjäksi.